

területen, az 51. sz. főúttól Ny-ra helyezkedik el. A vizsgált terület és környezete geomorfológiai szempontból kevésbé változatos, a felszín átlagos magassága 90 mBf. Közvetlen környékén egykori vízfolyás (ma Vajas-fok) húzódik, amelynek Ny-i partján kisebb-nagyobb háta, göröndök helyezkednek el.

Egy új, eddig ismeretlen lelőhelyet találtam a községtől DNy-ra, az 51. sz. főút Vajas-foki hídjától kb. 400 m-re Ny-ra, a Vajas-fok kanyarulatának Ny-i partján, kb. 80×150 m-res területen kis mennyiségű őskori kerámia-töredéket gyűjtöttem.

A terület többi részén lelőhelyre utaló leletet, vagy jelenséget nem észleltem.

V. SZÉKELY GYÖRGY

136. Ebes, Sajtgyár (KÖH)

(Hajdú-Bihar megye) U, V, Sza, A

A község K-i határában lévő ipari parkban létesítendő gyár területe 1998 óta ismert intenzív, elsősorban középső neolitikumra keltezhető lelőhely.

A 2010. szeptember 21-én megkezdett humuszolás eredményeként a beépítendő terület alatt teljes egészében bolygatatlan lelőhelyet találtunk. A terület É-i szélén minimum 1 m humuszvastagság volt, de az egykori folyómeder felé lejtő D-i részen a későbbi feltöltésekkel együtt ez elérte a 2,5 m-t is. Szeptember 23. és november 5. között végeztük el a megelőző feltárást.

A 3334 m² feltárandó terület alapvetően két egymással összekapcsolódó, de nem teljesen összefüggő részből állt: a Sajtgyár épülete és a hozzá É felől kapcsolódó szennyvíztisztító és útcsatlakozás területe. Az intenzívnek meghatározható lelőhelyen 152 objektumot bontottunk ki, melyekhez 285 stratigráfiai egységet rendeltünk.

A lelőhely legkorábbi időszakát a *középső neolitikum végi* település jelentette. Az AVK késői időszakára (Esztár-csoport) keltezhető település intenzitása a főút felé haladva nőtt; elsősorban nagyméretű, amorf, elsődlegesen agyaggyerésre, másodlagosan hulladéktárolásra használt gödreit tártuk fel. Több nagyobb agyaggyerő gödör esetében megfigyeltük, hogy az objektum sekélyebb szélein kemencé(ke)t, vagy tűzhelye(ke)t alakítottak ki. A településen 4 temetkezés került elő, melyek közül 3 a nagyméretű hulladékgödrök betöltésének felső részében került napvilágra. Említésre érdemes egy nagyobb kerek gödör közepén feltárt vastag falú tárolóedényekből (köztük számos festett töredékekkel) és nagy mennyiségű vörösre égett tapasztástöredékből álló depónia, mely egy épület omladéka lehetett. Ez az időszak szolgáltatta egyben a legnagyobb mennyiségű leletanyagot is.

Feltártuk a 2003–2004-es, valamint 2007-es Zsongvölgyi feltárások során megismert laza szerkezetű vaskori település néhány gödrét is. Közülük két kisebb, kerek tárológödör emelhető ki, melyek egy vaseszközt

(sarlót?), ill. egy perem fölé húzott fülű szürke, korongolt bikónikus bögrét tartalmaztak.

Bár előkerült több római császárkori objektum is, azonban a szarmata település központját délebbre kereshetjük.

A 8–9. századi településnek mindössze egyetlen félig földbe mélyített, téglalap alakú kemencés háza került elő, közvetlenül a vízparton egy szabadtéri kemence és két kút társaságában. Mindkét szelvényben megfigyeltünk egy többcsatornás, sekély, U-profilú árokrendszert, mely DK-i irányba (a Zsong medre felé) futott le és amely feltételezhetően vízelvezetésre szolgált. A szennyvíztelep alatt kinyitott területen is sikerült betapasztott állatcsontokból, kerámia- és patics-töredékekből álló szigetelőréteggel ellátott szabadtéri kemencét kibontanunk két nagyméretű, mély agyaggyerő gödör mellett.

Munkatárs: János Judit (Széchenyi Ferenc Tájmúzeum, Ebes).

DANI JÁNOS – SZILÁGYI KRISZTIÁN ANTAL

137. Ecsefalva, Kelemen-zug (KÖH 4193)

(Békés megye) Ő

A HHE-Ecsefalva-1 és a HHE-Túrkeve-K-1 földgázkutakat összekötő földgázvezeték tervezett nyomvonalán 2010 júliusában végeztünk régészeti terepbejárásokat a korábbról ismert, őskori leletanyaggal jellemezhető lelőhely területén. Megállapítottuk, hogy a lelőhely É-i széle szorosan illeszkedik a magaspárt vonalához, itt fordul elő a legtöbb őskori edénytöredék; D-i irányban nagyon kevés kerámia található, de az mind őskori volt. A lelőhelyet D-i irányban egy sekély, régi érmeder és kb. 50 m-es leletmentes sáv választja el a Dévaványa, Réhely-dűlő, Dékány-tanya elnevezésű szarmata és Árpád-kori lelőhelytől.

LISKA ANDRÁS

138. Egerág határa

(Baranya megye) U, R, B

2010. júliusban elvégeztük a Horvát Tranzit gázvezeték-fektetés földmunkáival érintett lelőhelyek régészeti megfigyelését.

Gyilkos-tó (HT-156 lh., KÖH 74667): A humuszréteg gépi eltávolítása során több régészeti objektumot azonosítottunk, ezért a további munkavégzést a nyomvonal 174+050 és 174+150 km-szelvényei között leállítottuk. A lelőhely a pécsudvardi úttól mintegy 2 km-re D-re húzódó fennsíkon található. A gázvezeték nyomvonalában 512 m²-nyi nyesett területből régészetileg pozitív 128 m² volt. Négy régészeti objektumot azonosítottunk, melyek hulladéktároló gödrök voltak. Az egyik gödörbe behajtva egy csontvázat is találtunk. A leletanyag alapján a lelőhely a középső neolitikum időszakára keltezhető (DVK).

Gyilkos-tó II. (HT-157 lh., KÖH 74669): A nyomvonal 174+350 és 174+510 km-szelvényei közötti szakaszon a lelőhely a pécsudvardi úttól mintegy 2,5 km-re D-re húzódó fennsíkon, a HT-156 lelőhelytől 200 m-re található. A gázvezeték nyomvonalában 811 m²-nyi nyesett területből régészeti pozitív 254 m² volt. Öt régészeti objektumot azonosítottunk, de ezek közül csak egyben volt régészeti leletanyag. Ez alapján a lelőhely valószínűleg összefügg a HT-156-al, szintén neolitikus (DVK).

Rögződő (HT-85 lh., KÖH 68555): Az örökségvédelmi hatástanulmányhoz végzett terepbejárásakor azonosított lelőhely feltárását Kis Attila 2009 októberében elvégezte. 2010-ben a humuszréteg gépi eltávolítása során több régészeti objektumot azonosítottunk, ezért a további munkavégzést a nyomvonal 176+050 és 176+480 km-szelvényei között leállítottuk. A lelőhely Egerágtól ÉNy-ra található, egy kisebb dombhát oldalában. A gázvezeték nyomvonalában 515 m²-t érintett, ebből régészeti pozitív 382 m² volt. A korábban feltárt lelőhelyrészről mindkét irányban jelentkeztek objektumok, összesen 21. Ezek túlnyomó része bronzkori (mészbetétes) anyagot tartalmazott, némelyikük meglehetősen mély volt (2 m). A lelőhely DNy-i végén két rézkori gödröt találtunk, sok kerámiával, ezek a 2009-es feltáráshoz hasonlóan a Furchenstich-kultúra anyagát tartalmazták. Ez alapján tehát az itt feltárt jelenségek egyértelműen a korábban feltárt HT-85 lelőhelyhez tartoznak, egy valószínűleg ÉNy-DK-i irányban húzódó, több korszakban lakott település maradványai.

Munkatársak: Vadas Lívia, Fenyvesi Anita, Mrenka Attila régésztechnikusok.

LIGNER JÁCINT

139. Ellend határa

(Baranya megye) R, Ró

2010 tavaszán megelőző feltárásokat végeztünk a Horvát Tranzit gázvezeték nyomvonalára eső régészeti lelőhelyeken.

Kossuth Tsz. (HT-82 lh., KÖH 24648): Március 26. és április 8. között 422 m²-en 19 objektum került elő. A lelőhely egy É-D irányú dombhát K-i lejtőjén, egy mára jórészt feltöltődött patak partján található. A szelvényben az objektumsűrűség egyenletes volt. A feltárt objektumok római kori telepjelenségek, nagyjából a 3. századra tehető (kemencebokr füstölővel és kemencékkel, gödrök, különálló kemencék és azok munka- és hamusgödrei). Összességében az objektumokban kevés leletanyag volt, a szórványanyag is kevés. A területtől Ny-ra fémkereső műszerrel egy késő római(?) bronz csüngődísz találtunk.

A legnagyobb objektum egy igen hosszú kemencebokr egy füstölővel, valamint 2 beásott gödörrel. A kemencebokrot a domboldalba lépcsőzetesen vágták be, bővítése során a régi kemencéket szétdúlták. A kemencebokr leletanyaga provinciális kerámia, állatcsont

és egy Drag 33 terra sigillata acetabulum talpgyűrűs aljtöredéke volt.

Augusztus 16–21. között régészeti megfigyelést végeztünk a gázvezeték-építés mellett. A 221 m²-nyi területen, a Romonya–Ellend műúttól Ny-ra meredeken emelkedő domb tetején előkerült 4 objektumban régészeti leletanyag nem volt, de az objektumok jellege alapján valószínűleg a korábban feltárt emlékekkel egykorúak.

Németh-földek (HT-81 lh., KÖH 68553): Április 1–30. között a kutatott 1400 m²-en 1553 objektumot tártunk fel. 2009-ben a Ny-i fekvésű domboldalon 754 m² területen 64 régészeti objektum került elő és egyértelművé vált, hogy a lelőhely a dombtető és a völgy felé is folytatódik. 2010-ben mindkét irányba növeltük a kutatott területet. Nyugati irányba a patak melletti völgyben kb. 10 m hosszú részt humuszoltunk le, de a feltörő talajvíz miatt az előkerült árkot nem tudtuk feltárni. Keleti irányba a dombtetőn a lelőhely további 280 m hosszan folytatódott és K-i szélé kivételével végig sűrűn fedett volt régészeti jelenségekkel. A területet végig a késő rézkori badeni kultúra telepjelenségei borították: méhkas alakú gödrök, nagyméretű munkagödrök, vájt kemencék. Az objektumokból viszonylag kevés állatcsont, nagy mennyiségű kerámia, a durva tárolóedények töredékei mellett, függőleges és ferde kannelúrával díszített hasú kis bögrék, pontbenyomkodással, karcolással díszített tálak kerültek elő. Egy nagyméretű rézkori munkagödörre ráásva, 3 római kori sír került elő, egyiknek – részben feldúlva – az oldala téglákkal volt kirakva. A középső részen néhány Árpád-kori jelenséget tártunk fel, amelyekből hullámvonaldíszes fazekak töredékei kerültek elő.

Munkatársak: Boldog Zoltán régész, Bodródi Miklós, Nagy Norbert, Fenyvesi Anita, Vogl Angéla, Linzembold Csongor, Zsoldos Szabolcs technikusok.

VOICSEK VANDA

140. Emőd, Rigós-ér

(KÖH 76257)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) R, Sza

2010. augusztus 19-én helyszíni szemlét végeztünk az Emödhöz tartozó Istvánmajortól DNy-ra, a Rigós-ér É-i partján fekvő magaslaton, lakossági bejelentésre. A szemle során jó észlelési körülmények között, nagyjából 400×200 m-es területen, közepes sűrűségben késő rézkori (a badeni kultúrához köthető), valamint császárkori (szarmata) településekről származó leletanyagot találtunk. A lelőhely ÉÉNy-DDK irányban húzódik.

Munkatárs: Hajdú István.

CSENGERI PIROSKA

141. Enese határa

(Győr-Moson-Sopron megye) U, B, LT, Kö

2009 decembere és 2010 májusa között kiterjedt terepbejárásokat folytattunk a Nabucco gázvezeték dunántúli